

ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ

Д.М. Котляров (Харків)

У статті подані результати аналізу лексичних передумов формування фахової компетенції майбутніх перекладачів у громадсько-політичній сфері на основі проведеного експериментального зрізу.

Ключові слова: громадсько-політична лексика, лексична одиниця, фонові знання.

Д.М. Котляров. Лексические предпосылки формирования профессиональной компетенции будущих переводчиков в общественно-политической сфере. В статье представлены результаты анализа лексических предпосылок формирования профессиональной компетенции будущих переводчиков в общественно-политической сфере на основе проведенного экспериментального среза.

Ключевые слова: лексическая единица, общественно-политическая лексика, фоновые знания.

D.M. Kotlyarov. Lexical prerequisites of forming a professional competence of future translators in the social-political sphere. The article gives the results of analysis of lexical prerequisites of forming a professional competence of future translators in the social-political sphere. The analysis was performed on the basis of the held experimental survey.

Key words: background knowledge, lexical unit, social-political lexis.

Сучасні умови вимагають, аби перекладач во-
лодів принаймні двома іноземними мовами, однак
проблеми підготовки перекладачів, навіть з основ-
ної іноземної мови, досі досліджувалися недостат-
ньо. Вивчення потребують найрізноманітніші аспек-
ти цього процесу, проте у цій статті ми обмежимо-
ся аналізом лексичних передумов підготовки май-
бутніх перекладачів з англійської мови як другої
іноземної. Актуальність дослідження зумов-

люється, з одного боку, замовленням суспільства
на якісний переклад та вимогами чинної програми,
а з іншого – недостатньою кількістю спеціальних
досліджень з методики формування фахової ком-
петенції майбутніх перекладачів.

Проблеми змісту вищезгаданого навчання ще
чекають на своїх дослідників, а тому у цій роботі
ми спробуємо відповісти лише на два запитання:
1) чи достатнім є запас громадсько-політичної лек-

сики студентів з англійської мови як другої іноземної після чотирьох семестрів навчання, аби у п'ятому починати курс практики перекладу з перекладацького скоропису на основі саме такої лексики? 2) з якими джерелами труднощів вони стикаються при перекладі українською мовою з англійської громадсько-політичних текстів?

Таким чином, метою нашого дослідження був пошук відповідей на згадані запитання, для чого слід було розв'язати такі завдання: 1) підібрати тексти, які є репрезентативними для громадсько-політичної сфери; 2) відібрати з цих текстів репрезентативну громадсько-політичну лексику; 3) скласти завдання для перевірки її знання студентами 4) провести експериментальний зріз; 5) проаналізувати роботи студентів, визначити їхній запас громадсько-політичної лексики та джерела лексичних труднощів, з якими вони зіткнулись під час виконання завдання; 6) сформулювати висновки.

Об'єктом дослідження є процес навчання перекладу у громадсько-політичній галузі, а предметом – лексичний склад перекладацької компетенції на початковому етапі навчання перекладу у громадсько-політичній галузі.

Дослідження проводилося на матеріалі громадсько-політичних статей з газети *Kyiv Post* загальним обсягом приблизно 4500 друкованих знаків, з яких було відібрано 99 громадсько-політичних лексичних одиниць (ЛО), слів та словосполучень. Досліджуваними були 19 студентів (2 чоловіки, 17 жінок, віком 19-20 років) другого курсу перекладацького відділення Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, які на час проведення зрізу вивчали англійську мову як другу іноземну вже більше 400 годин.

Під час зрізу (тривалістю 50 хвилин) кожному студенту пропонувалося перекласти тільки виділені жирним шрифтом та пронумеровані ЛО. Наприклад, прочитавши речення 1 (*Mexico's new legislators began their first day*), студенти, в аркуші для відповіді, у графі 1 писали “законодавці”, “депутати” або “законотворці” – зараховувалась як правильна будь-яка відповідь, що підходила за контекстом. Потім відповіді студентів аналізувалися, вираховувався загальний відсоток правильності

перекладу, а також їхня здатність виводити значення незнайомих слів за рахунок контексту, для чого усі ЛО були розподілені за десятьма інтервалами, відповідно до проценту правильності перекладу, наприклад, інтервал 1 включав ЛО, правильність перекладу яких коливалася у діапазоні 91–100%; інтервал 2: 81–90%; інтервал 3: 71–80% і т. і.

Аналіз результатів проводився за методикою, розробленою іншими авторами для вивчення джерел труднощів, що впливають на успішність перекладу у ситуаціях невизначеності [3]. Далі подані результати зрізу, розподіл контрольних слів і словосполучень за інтервалами, відповідно до проценту правильності їх перекладу та аналіз способів перекладу студентами ЛО, які входили до змісту тесту.

У даній вибірці не виявилось жодної ЛО, правильність перекладу якої б склала більше 90%, тобто перший інтервал (91–100% правильності) виявився незаповненим.

У другому інтервалі (81–90% правильності) виявлено лише дві ЛО: *initiatives* (контрольний момент 15: *presidents simply passed down legislative initiatives to be stamped by loyal soldiers*) та *Prime Minister* (контрольний момент 99: *to become Prime Minister*). В обох випадках високий рівень правильності перекладу легко пояснити тим, що дані ЛО відносяться до широкоживаних інтернаціоналізмів. Незначна кількість контекстуальних замінів (за класифікацією способів перекладу ЛО, розробленою В'ячеславом Карабаном [2]), які зареєстровані при перекладі ЛО *initiatives*, переважно свідчить про розуміння змісту слова оригіналу (наприклад, вживання слів *закони*, *нововведення*, *пропозиції*), хоча були й випадки, що говорять про протилежне (спроби вживання деяких слів та словосполучень – *внески в закон**, *обов'язки** (тут і далі зірочкою позначені невдалі спроби перекладу контрольних ЛО) – що не можуть розглядатися як відповідники, навіть у ширшому значенні цього слова).

У третьому інтервалі (71–80% правильності) зареєстровано чотири лексичні одиниці: *lawmakers* (контрольний момент 3: *For the first time ever, lawmakers launched their first working sessions*); *opposition candidate* (контрольний момент 10: *the first opposition candidate to end 71 years of single-*

party rule); **dissidents** (контрольний момент 23: *The former director implicated in Argentina's war against dissidents*); **immunity** (контрольний момент 32: *defining the meaning of deputies' immunity from prosecution*). Відносно високий відсоток правильності перекладу у цьому інтервалі стосовно трьох ЛО з чотирьох (**opposition candidate**, **dissidents** та **immunity**) можна пояснити так само, як і в попередньому інтервалі, наявністю в них інтернаціональних коренів (порівняйте: *опозиційний кандидат*, *дисиденти*, *імунітет*). Що стосується четвертої ЛО (**lawmakers**), то її значення легко виводиться зі складових елементів цього слова (законотворці). Відмінністю ЛО цього інтервалу від попереднього є їх менша частотність, що спричинило більш високий відсоток неадекватних контекстуальних заміни при спробах їх інтерпретації. Наприклад, для перекладу ЛО **opposition candidate** (кандидат від опозиції) пропонувалися такі варіанти, як *суперник-кандидат**, *кандидат в опозицію**, *опонент**; для ЛО **dissidents** – *повстанці**, *протестуючі**, *незадоволені**; для ЛО **immunity** (недоторканість, імунітет) – *незалежність**; для ЛО **lawmakers** (законодавці, депутати, законотворці) – *видавці законів**, *адвокати**. Таким чином, зниження частотності інтернаціоналізмів справляє негативний вплив на правильність їхньої інтерпретації майбутніми перекладачами.

У четвертому інтервалі (61–70%) наявні 3 лексичні одиниці: **human rights abuses** (контрольний момент 25: *He is wanted by criminal judges for human rights abuses*); **divided** (контрольний момент 49: *leader of a nation sharply divided along political lines*); **energy sector** (контрольний момент 85: *attempting to clean up Ukraine's notoriously corrupt energy sector*). Невдалий переклад словосполучення **human rights abuses**, як видно з помилкових варіантів перекладу (*згідно з правами**, *захист прав людини**, *по правам людини**, *правові обов'язки людини**) головним чином був спричинений низькою частотністю ЛО **abuses**. Переклад словосполучення **human rights** загалом не викликав труднощів. Судячи з помилкових варіантів перекладу ЛО **divided** (*розподілення**, *поділів**, *відокремлений**), причиною труднощів

при перекладі цього дієприкметника стало незнання неособових форм дієслова **divide**. Намагання студентів підібрати граматичну форму використовуючи контекст виявилися невдалими. Імовірно, що внутрішньомовна інтерференція, або недостатні знання мови перекладу призвели й до появи такого варіанта перекладу словосполучення **energy sector** (енергетичний сектор), як *енергійний сектор**.

У п'ятому інтервалі (51–60%) зареєстровано 11 лексичних одиниць. Дві з них **majority** (контрольний момент 34: *what constitutes a parliamentary majority* – більшість) та **influence** (контрольний момент 97: *spheres of influence* – сфери впливу) внаслідок міжмовної та внутрішньомовної інтерференції були перекладені відповідно, як *головний**, *голова**, *влада** та *інфлюєнція**, *інфляція**, *зараження**. У першому випадку досліджувані намагались вивести значення слова логічним шляхом від прикметника **major** (головний). Усвідомлення того, що суфікс **-ty** відноситься до іменників призвело до варіантів *голова**, *влада**. У другому випадку, окрім інтерференції, мала місце генералізація значення: *інфлюєнція** – *зараження**. Невдалий вибір варіантного відповідника став причиною невірної перекладу двох лексичних одиниць. Незнання або невірний вибір значень останнього елемента ЛО **single-party rule** (контрольний момент 11: *the first opposition candidate to end 71 years of single-party rule* – однопартійна диктатура) призвело до появи варіантів *закон про одну партію**, *правило однопартійності**, *правило**. Судячи з варіантів перекладу ЛО **call** (контрольний момент 37: **call** new elections – оголосити) *проголосувати**, *позначити**, *викликати**, *закликати**, *зібрати**, *созвати**, *скликати**, можна зробити висновок, що досліджувані зробили невдалу спробу використати контекстуальну заміну (смісловий розвиток). Можливо, причиною труднощів стала недостатня володіння мовою перекладу, хоча останні два варіанти дуже близькі до очікуваного. Імовірним джерелом труднощів при перекладі ЛО **legislators** (контрольний момент 1: *Mexico's new legislators began their first day* – законодавці, депутати, законотворці) стала низька частотність цього слова у матеріалах курсів англійської мови,

що їх проходили досліджувані на момент проведення зрізу. З варіантів перекладу (*правління**, *працівники, що обмірковують нові закони**, *законодавча влада**, *представники законодавчої влади**) видно, що окрім контекстуальної догадки студенти, як і в попередньому випадку, вдалися до контекстуальної заміни, хоча і не зовсім вдало. Намагання застосувати контекстуальну догадку при перекладі ЛО *criminal judges* (контрольний момент 24 *He is wanted by criminal judges* – судді у карних справах) та імовірне знання досліджуваними перекладу першого компонента (часто уживаного інтернаціоналізму) цього юридичного терміну не допомогло вивести його значення в цілому через його низьку частотність у побутовій мові. Спроба вивести значення другого компонента з контексту та імовірні асоціації з судовою системою дала варіанти *мафія**, *злочини**, *кримінальні служби**, *слідчі**, *кримінальне судовиконавство**, *судити**, *судовий виконавець**, *кримінальний кодекс**, *судові виконавці**, *кримінальні порушення**. Структурна складність стала на заваді правильного перекладу таких ЛО, як *clearing the way* (контрольний момент 48: *clearing the way for George W. Bush* – звільняючи шлях): *чистий шлях**, *чистити дорогу**, *очищення шляху**. Недостатнє знання мови оригіналу, або нерозуміння контексту завадили вибрати правильну граматичну форму дієслова *clear*. При перекладі ЛО *politician* (контрольний момент 91: *to test the political waters for another politician* – політик) досліджувані зазнали невдачі через схожість іменникового та прикметникового суфіксу *-ian*, що призвело до появи варіантів *політичний**, *політиком**, *політика**. Перекладаючи ЛО з інтернаціональним коренем *debating* (контрольний момент 42: *We should begin debating the next year's budget* – обговорення) студенти тим не менш вдалися до контекстуальної догадки, чим пояснюються варіанти *планувати**, *формувати**, *думати**, *вирішувати**, або невдало застосували контекстуальну заміну – *переговори**. Судячи з перекладу ЛО *corrupt* (контрольний момент 90: *attempting to clean up Ukraine's notoriously corrupt energy sector* – корумпований): *корупція**, *корупційно**,

очевидно, що досліджувані, знаючи значення її інтернаціональної основи, не змогли скористатися контекстом для визначення граматичної форми цієї ЛО, тобто, контекст виявився непрозорим для аналізу. ЛО *dissolve* (контрольний момент 87: *President has threatened to dissolve parliament*) взагалі не мало помилкових варіантів перекладу, що можна пояснити відносною прозорістю контексту та здатністю студентів впізнавати латинські морфеми.

Шостий інтервал (41–50%) нараховує 10 лексичних одиниць. Серед інших видів помилок у перекладі був і невірний вибір словникового відповідника, наприклад ЛО *powers* (контрольний момент 30: *which expands presidential powers* – повноваження), з варіантами перекладу *сила**, *здатність**, або ЛО *political landscape* (контрольний момент 19: *dramatically altered political landscape* – політичний ландшафт) з варіантами *політичні землі**, *політичне поприще**, *політичний горизонт**. В останньому випадку незнання політичної термінології замість калькування примусило студентів вдатись до неадекватної контекстуальної заміни. Причиною невдалого перекладу наступних двох ЛО стала низька частотність: *go into effect* (контрольний момент 35: *constitutional amendments require the support of two-thirds of lawmakers in order to go into effect* – набрати чинності), з варіантами *досягти затвердження**, *працювати**, *функціонувати**, *бути втіленим у дійсність**, *зробити вплив**, *прийняти закон**, та *launched* (контрольний момент 2: *lawmakers launched their first working sessions* – почали), перекладена як *оголосили**, *приймаю**, *впроваджувати**. Намагаючись подолати вищезгадане джерело труднощів, студенти переважно намагалися вивести значення з контексту. Це їм майже вдалося у першому випадку, де незначні розходження із очікуваним варіантом можна пояснити відносною прозорістю контексту та відсутністю структурної складності у цьому словосполученні (схожі принципи побудови в двох мовах). При перекладі ЛО *acting President* (контрольний момент 94: *to succeed the acting President* – діючий) до вищезгаданих труднощів можна додати ще й структурну складність, що стала причиною появи варіантів *активно**, *дія**. На-

магаючись перекласти ЛО *office*, що входить до складу термінологічного словосполучення *take office* (контрольний момент 12: *Fox takes office on December 1* – приступити до виконання своїх обов'язків) деякі досліджувані невдало підбрали варіантний відповідник *офіс**, *кабінет**, а інші застосували контекстуальну заміну: *суспільство**, *робота**, але не зовсім успішно. Варіантів помилкового перекладу словосполучення *long-ruling* (контрольний момент 13: *presidents from the long-ruling party* – що довго знаходиться при владі) не виявилось взагалі, тобто усі спроби (47% вірних відповідей) його перекладу були вдалими. У даному періоді зафіксовано також два випадки внутрішньомовної інтерференції. ЛО *negotiating* (контрольний момент 18: *deputies spent most of its first day negotiating and giving speeches* – дискутуючи, домовляючись) була перекладена як *незадоволені**, *торгівля**. Імовірно мала місце асоціація з *negotiant* (негоціант, торговець). До цієї категорії відноситься й ЛО *electoral votes* (контрольний момент 64: *the state whose 25 electoral votes will settle the election* – голоси виборців) з такими варіантами перекладу як *виборчі голосування**, *електорат**, *вибори**. Напевно студенти не змогли згадати значення слова *votes*, яке, тим не менш, викликало асоціації з виборами або голосуванням.

До сьомого інтервалу (31–40%) відносяться 14 лексичних одиниць. Внаслідок внутрішньомовної інтерференції були невірно перекладені *challenge* (контрольний момент 4: *Mexico's new legislators began their first day with an unprecedented challenge* – завдання). Імовірно досліджувані сплутали його із схожим за формою іменником *change*, внаслідок чого з'явилися такі варіанти перекладу як: *зміна**, *зміна різка**, *переворот**. При перекладі ЛО *governor* (контрольний момент 57: *the governor would like to meet with Gore* – губернатор) мала місце внутрішньомовна та міжмовна інтерференція. Вочевидь, англійські слова *govern*, *government* стали причиною появи таких помилкових варіантів, як *правитель**, *представник уряду**, а схожість з відповідним українським словом дала варіант *губернер**. Намагаючись перекласти слово *overturn* (контрольний момент 62: *he could*

overturn Bush's 537-vote victory margin – переважити, перевершити) досліджувані розділили його на дві складові *over* та *turn*. Інтерференція з словосполученням *be over* дала варіанти *закривати**, *скасувати**, а переклад окремо взятого *turn* дав варіант *повернути**. Те ж саме мало місце при перекладі ЛО *remove* (контрольний момент 78: *attempted to remove political rivals* – усунути, знищити). Внаслідок інтерференції із словом *move* виникли такі варіанти, як *передвигатися**, *повернувся**. Внаслідок міжмовної інтерференції при перекладі слів *adoption* (контрольний момент 27: *Topping lawmakers' agenda is the adoption of amendments*) та *codes* (контрольний момент 39: *ratification of pension codes*) з'явилися, відповідно, такі варіанти: *аданція** та *коди* номери**. Причиною невдалого перекладу декількох контрольних моментів даного інтервалу також ставали відсутність фонових знань разом з помилковим вибором варіантного відповідника. Показовим є переклад слова *house* (контрольний момент 5: *either the Senate or the lower house* – палата парламенту). Внаслідок невірно обраного відповідника студенти пропонували такі варіанти, як *будівля**, *будинок**, *будинок влади**, *дім**. Спроби виведення значення з контексту вилилися у варіанти *ложа**, *сенат**, *інститут**. Досить очевидно у даному випадку є й відсутність фонових знань, бо знання структури парламенту США у комбінації з означенням *lower* допомогло б вивести правильний варіант. Те ж саме відноситься і до ЛО *Supreme Court* (контрольний момент 51: *a split Supreme Court ruled against recounts* – Верховний Суд). Слово *Court* не викликало труднощів, але відсутність фонових знань завадила досліджуваним обрати правильний варіантний відповідник при перекладі слова *Supreme*. В результаті з'явився варіант *Головний Суд**. До цієї категорії можна віднести й переклад ЛО *chief executive* (контрольний момент 9: *who will have to barter like no chief executive before him* – президент, голова виконавчої влади). Як випливає з помилкових варіантів перекладу (*головний виконавчий**, *головний виконавець**, *виконавча голова**), досліджувані знали значення окремих елементів цього сло-

восполучення, але саме відсутність фонових знань завадила їм перекласти його повністю. Через структурну складність словосполучення *party of power* (контрольний момент 74: *known as Ukraine's party of power* – партія влади) було перекладене як *законна партія**, *партія силовиків**, *партія сили**. Не розуміючи значення деяких слів та словосполучень, досліджувані намагалися застосувати контекстуальну догадку, хоча й не завжди вдало. Наприклад, намагання вивести значення невідомого слова *complaints* (контрольний момент 20: *Among the first initiatives was one of the citizens' biggest complaints* – скарги) спричинили такі помилкові варіанти: *представник**, *представник недовольних**, *труднощі**. Не знаючи значення першого компонента словосполучення *senior advisers* (контрольний момент 55: *said one of Gore's senior advisers* – старші радники) досліджувані або переклали лише слово *advisers*, або за допомогою контекстуальної догадки перекладали його як *молдові радники**. Щоб перекласти ЛО *waning authority* (контрольний момент 70: *Looking to preserve his waning authority* – тьмяніючий авторитет), досліджувані, або обмежувались лише перекладом інтернаціоналізму *authority*, або намагалися вивести значення слова *waning*, яке має досить низьку частотність вживання. В результаті з'явився варіант *власний авторитет**. Намагаючись перекласти словосполучення *political waters* (контрольний момент 90: *the new premier is a political decoy deployed to test the political waters*), яке є метафорою, що досить рідко вживається, досліджувані надали наступні варіанти: *політичні кулуари**, *територіальні води**, *води в політиці**, *політичні води**, що свідчить про недостатнє розуміння контексту.

Восьмий інтервал (21–30%) нараховує 20 лексичних одиниць. У цьому інтервалі внутрішньомовна та міжмовна інтерференція була найменш частотною причиною помилкового перекладу (2 ЛО із 20). ЛО *Fulfillment* (контрольний момент 44: *Cabinet officials report on the fulfillment of this year's budget*) через інтерференцію із словами *full* (повний) та *fill* (наповнювати) було помилково перекладене як *наповнення**, *повнота**, *запов-*

*нення**, слово *jailed* (контрольний момент 81: *She was jailed in February* – кинули до в'язниці) було помилково перекладене, як *затримана**, *звинувачена**, зокрема, через асоціацію з діями органів правопорядку. ЛО *agenda* (контрольний момент 26: *Topping lawmakers' agenda is the adoption of amendments* – завдання), через міжмовну інтерференцію з словом *агент* або *агенція новин* було перекладене як *агент**, *новина**. Через невірний вибір відповідника було також невірно перекладено ще 4 ЛО. Словосполучення *drop out* (контрольний момент 58: *Gore made the decision to drop out* – зняти свою кандидатуру) було перекладено як *падати**, *скинути**. ЛО *joined forces* (контрольний момент 75: *this party joined forces with an alliance of factions* – об'єднала сили) помилково переклали, як *приєдналися до сил**, *приєднали сили**. ЛО *sought* (контрольний момент 61: *Gore had sought the recount* – домагався) та *settle* (контрольний момент 65: *the state whose 25 electoral votes will settle the election* – вирішувать долю) були відповідно перекладені як *шукав** та *селити**, *становити**. Структурна складність стала причиною помилок у 4 випадках: ЛО *Cabinet officials* (контрольний момент 43: *Cabinet officials report on the fulfillment of this year's budget* – Кабінет Міністрів, члени уряду) переклали як *кабінет офіційно**, *урядовий офіційний**, *кабінет міністрів офіційно**; *split* (контрольний момент 50: *a split Supreme Court* – розділений, розколотий) – *розподіл**, *розкол**; *reformer image* (контрольний момент 95: *younger premier with a reformer image* – імідж реформатора) – *вигляд реформації**, *реформістський погляд**, *думки реформатора**; *close links* (контрольний момент 96: *younger premier with close links with Russian spheres of influence* – тісні зв'язки) – *закривати**, *закривати потоки**. Решту ЛО студенти переклали за допомогою контекстуальної здогадки, але середня правильність склала лише 25%.

У дев'ятому інтервалі (11–20%) нараховано 22 ЛО. Внаслідок внутрішньої інтерференції було помилково перекладено 5 ЛО. Слово *allegations* (контрольний момент 77: *calls to resign over allegations*) переклали, як *елегантно**, *нелегальний**, імовір-

но, через схожість з прийменниками *elegant, illegal*. Схоже, намагаючись здогадатись значення ЛО **submit** (контрольний момент 40: *The Speaker expected the Cabinet to submit its draft budget to the parliament*) студенти опиралися на значення латинського префікса **sub-** (*nid-*), і тому переклали вищеозначене ЛО, як *підрахувати**, *підписати**, *підтвердити**, *підтримка**. Майже те ж саме трапилося при перекладі слова **resign** (контрольний момент 76: *calls to resign over allegation*). Вочевидь студенти розчленували його на префікс **re-** та основу **sign** (підписувати). В результаті з'явилися варіанти *засвідчувати**, *підписувати**. У випадку з ЛО **suspend activities** (контрольний момент 66: *The vice president has directed the recount committee to suspend activities*), напевно, виникла асоціація із словом *suspect* (підозрювати), що призвело до появи варіанту перекладу *передбачити дії**. Схожість англійських дієслів *bake* та *back* при перекладі слова **backing** (контрольний момент 92: *They are backing this politician*) призвело до варіантів *готувати**, *створювати**, *зробити**. Вибір невірної варіантної відповідника став причиною помилкового перекладу чотирьох ЛО даного інтервалу: **statement** (контрольний момент 68: *campaign chairman said in a written statement*) перекладено як *ствердження**; **aides** (контрольний момент 47: *aides said* – помічники) як *засоби**; **ruled** (контрольний момент 48: *Supreme Court ruled against recounts* – постановив) як *правити**, *керувати**; **succeed** (контрольний момент 36: *but to succeed the acting President* – бути наступником, замінити) як *зробити успішним**, *удаватися**, *одержати успіх**. Три ЛО були перекладені невірно через низьку частотність: **protracted** (контрольний момент 46: *Al Gore decided to concede the protracted U.S. election* – довготривалий) – *захистити**, *затягувати**; **grooming** (контрольний момент 93: *whom the Kremlin is grooming to succeed the acting President* – готує) – *підтримувати**, *передбачувати**; **decoy** (контрольний момент 88: *the new premier is merely a "political decoy"* – принада) – *маріонетка**. Переклад ЛО **prosecution** (контрольний момент 33: *defining the meaning of deputies' immunity from prosecution* – судове пе-

реслідування) як *звинувачення**, *міра запобігання**, та **deployed** (контрольний момент 89: *the new premier is a political decoy deployed to test the political waters* – використаний) як *поставили** говорить про те, що студенти стали жертвами змістових асоціацій. Інші ЛО були перекладені невірно через невдалу спробу застосувати контекстуальну догадку.

В останньому інтервалі (0–10%) знаходяться 13 ЛО. Внутрішньомовна інтерференція спричинила невдалий переклад однієї ЛО. Імовірно, при перекладі ЛО **concede** (контрольний момент 46: *Al Gore decided to concede the protracted U.S. election* – поступитися перемогою) мала місце інтерференція із англійським дієсловом *cancel*, в результаті чого з'явилися варіанти *скасувати**, *відмінити**. Через вибір невірної відповідника в даному інтервалі було невдало перекладено чотири ЛО: **passed down** (контрольний момент 13: *presidents simply passed down legislative initiatives to be stamped by loyal soldiers* – передавали) як *оминути**, *проходити**; **credited** (контрольний момент 83: *The former premier had credited her* – довіряв) як *кредити**, *кредитний**; **deputy premier** (контрольний момент 72: *President asked former deputy premier* – заступник прем'єр міністра) – *депутат прем'єр**, *головний депутат**, *голова депутатів**; **barter** (контрольний момент 8: *who will have to barter like no chief executive before him* – домовлятися) – *обмінювати**, *змінювати**, *бартер**. Через структурну складність та низьку частотність було невірно перекладене слово **outspoken** (контрольний момент 87: *According to the outspoken deputy* – той, що висловився, щирий) – *виговорювати**, *виказати**, *проголошення**. Різноманітність невдалих варіантів перекладу ЛО **President-elect** (контрольний момент 1: *...new political dynamics pose a great challenge to President-elect*) свідчить не тільки про її структурну складність, але й про відсутність фонових знань у студентів. Це словосполучення було перекладено як *президентські вибори**, *вибори президента**, *кандидат у президенти**, *президентське правління**, тобто досліджувані знали, або могли легко здогадатися про значення окремих його еле-

ментів, але їм бракувало усвідомлення того, що президент США, обраний у листопаді, до вступу на посаду у січні, йменується *President-elect*, аби відрізнити його від його попередника, який продовжує виконувати функції президента до січня. Решту ЛО було перекладено із застосуванням контекстуальної догадки.

Загалом проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки.

1. Середній показник правильно перекладених ЛО склав 32 відсотки, що свідчить про обмежений запас громадсько-політичної лексики у студентів, що закінчують четвертий семестр вивчення англійської мови як другої іноземної, невеликий обсяг відповідних фонових знань та недостатнє володіння механізмами виведення значення незнайомого слова з контексту. Цей результат також можна розглядати як аргумент на користь введення до програми навчання майбутніх перекладачів спеціального пропедевтичного курсу, який би передував курсу перекладацького скоропису, і метою якого було б цілеспрямоване засвоєння мінімально необхідного обсягу найбільш вживаної громадсько-політичної лексики та накопичення відповідних фонових знань у даній сфері.

2. Джерелами труднощів при перекладі українською мовою з англійської громадсько-політичних текстів є: відсутність фонових знань; відсутність у лексиконі необхідних відповідників у зв'язку з низькою частотністю конкретних слів або окремих їх значень; міжмовна та внутрішньомовна інтерференція; структурна складність слова або словосполучення, особливо у випадках розбіжності принципів їхньої побудови в двох мовах.

3. Беручи до уваги наведені вище дані, доцільно побудувати стратегію навчання перекладу громадсько-політичних текстів таким чином, щоб приділяти достатньо часу засвоєнню студентами громадсько-політичної лексики та відповідних фонових знань. При цьому особливу увагу слід звернути на засвоєння слів або окремих їх значень, що характеризуються низькою частотністю. Додаткової уваги потребують також ЛО, переклад яких ускладнюється впливом міжмовної та внутрішньомовної інтерференції, а також ті, що характеризуються ускладненою структурою, особливо у випадках розбіжності принципів їхньої побудови у двох мовах.

Перспективою дослідження вбачаємо розробку пропедевтичного курсу при навчанні перекладу з англійської мови як другої іноземної.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багатомовний on-line словник Multitran [Електронний ресурс]. – Режим доступу до словника : <http://www.multitran.ru/>
2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової технічної літератури. Частина 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі / В'ячеслав Іванович Карабан. – Вінниця : Нова Книга, 2001. – 303 с.
3. Черноватий Л.М. Типологія термінів як інструмент для визначення змісту навчання майбутніх перекладачів / Л.М. Черноватий // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. – 2006. – № 40. – С. 41-44.
4. Kyivpost. Ukraine's leading English-language newspaper [Електронний ресурс]. – Режим доступу до видання : <http://www.kyivpost.com/>
5. Longman Dictionary of Contemporary English. – Harlow: Pearson Education Limited, 2008. – 1949 p.

© Д.М. Котляров, 2010